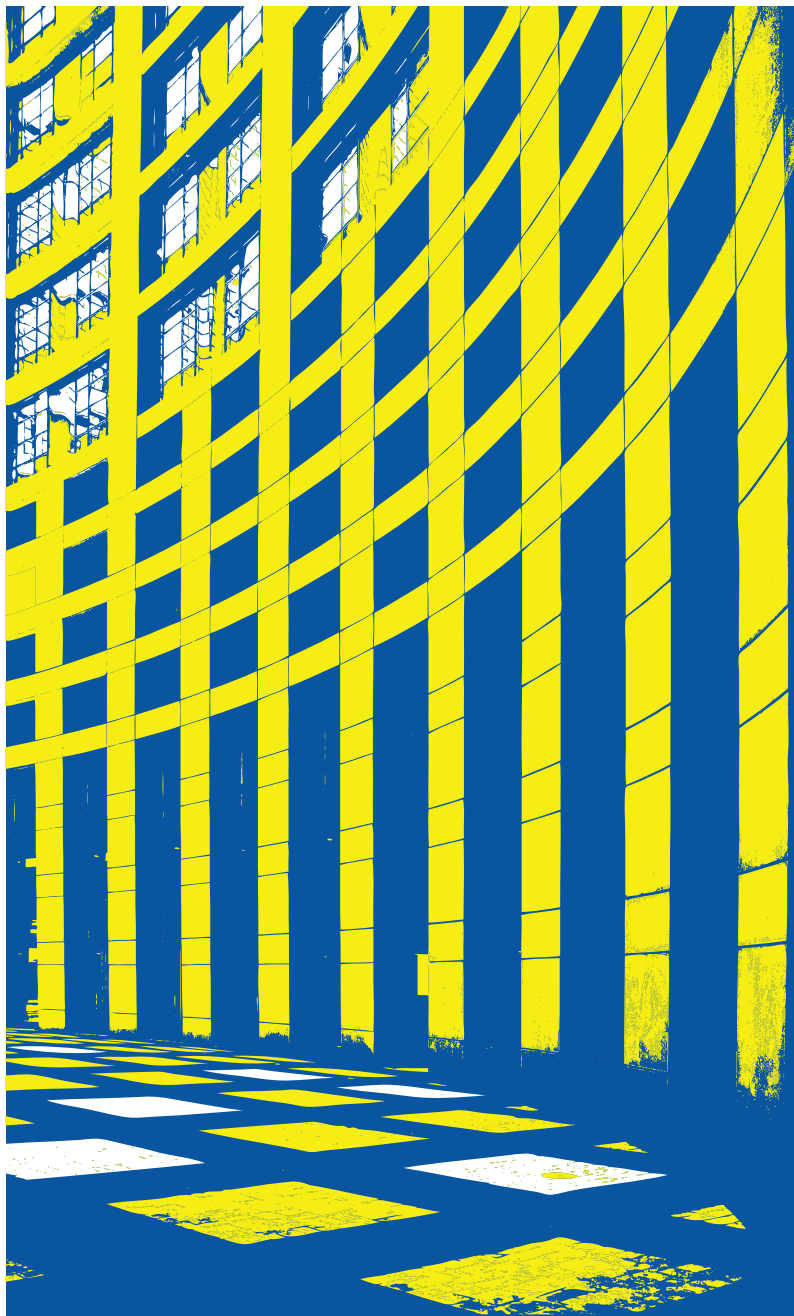

UVÁDĚNÍ STAVEBNÍCH VÝROBKŮ NA TRH 2

O UVÁDĚNÍ STAVEBNÍCH VÝROBKŮ NA TRH, O NÁRODNÍ A EVROPSKÉ LEGISLATIVĚ VZTAHUJÍCÍ SE NA STAVEBNÍ VÝROBKU JSME INFORMOVALI V DEKTIME 01/2008. STĚŽEJNÍM MOTIVEM ČLÁNKU BYLA EVROPSKÁ SMĚRNICE RADY 89/106/EHS ZE DNE 21. PROSINCE 1988, O SBLIŽOVÁNÍ PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ A SPRÁVNÍCH PŘEDPISŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ TÝKAJÍCÍCH SE STAVEBNÍCH VÝROBKŮ (CONSTRUCTION PRODUCTS DIRECTIVE - CPD). TATO SMĚRNICE JE V SOUČASNÉ DOBĚ REVIDOVÁNA. SMĚRNICE SE ZÁSADNĚ DOTÝKÁ VELKÉHO MNOŽSTVÍ STAVEBNÍCH VÝROBKŮ, PROTO POVAŽUJEME ZA VHODNÉ O JEJÍ BUDOUCÍ PODOBĚ INFORMOVAT.

HISTORIE SMĚRNICE CPD

Záměry původní směrnice CPD byly formulovány v šesti požadavcích na stavby, které se staly základními harmonizovanými (= společnými) kritérii posuzování stavebních výrobků požadovanými prostřednictvím technických specifikací výrobků. Shodu výrobku s harmonizovanými požadavky vyjadřuje evropská značka shody CE.

Harmonizace stavebního trhu tedy spočívala ve vytvoření co největšího počtu společných kritérií pro stavební výrobky při respektování specifik jednotlivých členských států (klíma, zvyklosti apod.), aby se výrobky mohly volně pohybovat po evropském trhu.

HARMONIZACE STAVEBNÍHO TRHU

ČÁST TRHU HARMONIZOVÁNA

V současné době jsou normalizační orgány ustavené pro schvalování harmonizovaných technických specifikací (CEN pro harmonizované evropské normy EN a EOTA pro evropská technická schválení ETA) zavedeny a jejich fungování je osvědčené. Díky jejich úsilí a úsilí spolupracujících soukromoprávních subjektů, které se tvorby specifikací účastní, byla vytvořena a schválena převážná část plánovaných harmonizovaných specifikací.

HARMONIZOVANÉ EN

Dnes je již i u nás běžné používat EN, i když právě Česká republika se k běžícímu harmonizačnímu procesu přidala až začátkem devadesátých let minulého století. Proto také u tvorby velkého množství výrobových specifikací první generace zástupci ČR nebyli a ČR je jen pasivně přijala. V současné době je ČR zastoupena ve všech, pro národní prostředí relevantních, evropských i světových normalizačních organizacích a má příležitost účastnit se jejich pracovního programu. I přes značný pokrok některé EN stále chybějí nebo jsou stále rozpracované kvůli nemožnosti nalezení konsensu při jejich tvorbě a schvalování. Proto se harmonizace stavebního odvětví oproti původnímu záměru zdržela.

EVROPSKÁ TECHNICKÁ SCHVÁLENÍ

V podstatě všechny oblasti stavební výroby jsou pokryty mandáty pro vytvoření EN. Evropské normy vyhovují specifikování požadavků na jednoduché stavební výrobky. Jsou ale obory stavební výroby, kde vznikají nové typy nebo sestavy výrobků, které není možné již existujícími specifikacemi EN postihnout. V takových případech se musí uplatnit proces evropského technického schválení ETA. V tomto procesu se postupuje podle tzv. pokynů (návodů) pro evropská technická schválení (ETAG). Návodů ETAG existuje v současné době „jen“ kolem třiceti, na několika

dalších se pracuje. Nejvíce ETA bylo vypracováno podle řídicího pokynu ETAG001 (schválen 1997) pro kovové kotvy do betonu (dodnes více než dvěstěpadesát vydaných ETA), ETAG004 (schválen 2000) pro vnější kontaktní tepelně izolační systémy s omítkou (dodnes více než sto), ETAG014 (schválen 2001) pro plastové kotvy těchto systémů (dodnes více než dvě desítky) nebo ETAG005 (schválen 2000) pro lité střešní hydroizolační sestavy s přibližně padesáti vydanými ETA. Ukázalo se, že uvedení výrobku na trh pomocí ETA je vhodné zejména pro výrobky zcela nové nebo inovativní.

Je třeba podotknout, že získání ETA je relativně velmi drahé a časově náročné.

To může představovat velký problém v získání ETA pro mnoho malých subjektů, i když jejich výrobky mohou být technicky na dobré úrovni. Navíc bylo některými členskými státy zákonem požadováno využít ETAG při uvádění výrobků na trh v případě, že odpovídající ETAG existuje. To bylo pro menší subjekty, zejména v oblasti vnějších kontaktních zateplovacích kompozitních systémů, na trhu diskvalifikující. I proto byl např. slovenský zákon o stavebních výrobcích č. 90/1998 Z.z. poslední novelou (71/2008) změněn. V ustanovení vyžadujícím postup podle ETAG se formulace „jestliže byl vydán“ nahradila formulací „jestliže je výrobcem požadováno“.

SPOLEČNÁ DOHODA O POSTUPU POSUZOVÁNÍ

Časově a finančně náročný proces vypracování ETA na základě ETAG a omezené množství existujících pokynů ETAG, mělo za následek v některých případech využití jiných postupů k získání ETA. Použit byl postup podle CUAP (Common Understanding of Assessment Procedures - společná dohoda o postupu posuzování), což je technická specifikace s původním záměrem „ušít na míru“ pro výrobek jediného výrobce tak, aby i výrobek nespádající pod předmět existujících technických specifikací mohl dosáhnout harmonizace a být šířen bez větších obtíží na území ES. Tento postup je

v porovnání s tvorbou ETAG časově méně náročný, je ale vykoupen nutností hrazení nákladů na vývoj dokumentu jen jedním subjektem. Dosažení ETA použitím CUAP je ale i za takových podmínek často výhodnější, proto se CUAP začaly využívat stále častěji. V současné době jich existuje více než tři sta. Využívání CUAP, jejichž vznik dotovali jednotliví iniciátoři, i dalšími subjekty v sobě nese prvky nespravedlnosti. To se často omlouvá argumentací výhody „být první na trhu“. Správným řešením situace, kdy je na trhu více subjektů, které potřebují technickou specifikaci na stavební výrobek nespádající pod EN, by mělo být spojení a participování na přímých nákladech a lidských zdrojích a společným technickým vývojem dosažení obecně přístupného ETAG.

NEHARMONIZOVANÁ SFÉRA

Výhody jednotného trhu ES je možné využít i u stavebních výrobků bez harmonizované technické specifikace nebo se od ní odchylojících takovým způsobem, že specifikace není v konečném použití vhodná. Volnému pohybu výrobku by nemělo být bráněno, jestliže byl legálně uveden na trh alespoň v jednom členském státu. Dokumenty, které provázejí výrobek v zemi prvního uvedení na trh, musejí být uznávány v dalších členských státech. Toto pravidlo vyplývá ze základních principů fungování EU. Vzájemné uznávání je tedy, vedle harmonizace, další možností, jak zajistit volný pohyb zboží na trhu ES.

V minulosti byl s tímto principem problém a v některých případech bylo bráněno volnému pohybu zboží nebo např. technické zkušební neakceptovaly zkoušky výrobků z jiných států. I proto vznikla agentura SOLVIT, působící v každém členském státě (v ČR pod hlavičkou MPO), která může postiženým subjektům pomoci s problémy způsobenými nesprávným uplatňováním práva EU ze strany orgánů veřejné správy členských států.

Je však nutné zmínit, že při jakémkoliv použití výrobku, je v každém případě nutné uvažovat možné difference v míře národních

PODOBNOST ZNAČKY „CHINA EPORT“ S EVROPSKOU ZNAČKOU SHODY

Obr. 01 | China Export
Obr. 02 | Conformité Européenne

Obr. 01

Obr. 02

požadavků v členských státech. Je tedy nutné rozlišit pohyb zboží a jeho konečné použití.

PROBLÉMY S POUŽÍVÁNÍM CPD

Při používání CPD směrnice se přirozeně mimo nesporné výhody společného posuzování stavebních výrobků projevily i určité nedostatky. Pro názornost uvádíme vybrané jevy.

ZNAČENÍ CE

Značka CE je značkou shody s technickou specifikací a je závazná ve většině členských států, ne však ve všech. Ve Finsku, Irsku, Švédsku a Spojeném království národní zákony značku CE nutně nepožadují. V uvedených státech je to jen jedna z možností vyjádření vlastností výrobků. Situaci znesnadňují souběžně fungující národní neharmonizované systémy prokazování shody s různou požadovanou odpovědností a závazky. K nim se na trhu objevují další národní značky shody a další značky o zatřídění nebo o splnění kritérií oborových sdružení nebo systému pojišťovnictví (např. Francie).

To vyvolává jistě pochybnosti o významu značky CE. K tomu se

v loňském roce v médiích objevila zpráva o parazitování na značce CE čínskými výrobci, kteří začali na výrobky dovážené do Evropy dávat značku CE s podobou blízkou evropské značce shody. Rozdíl značek je jen ve vzdálenosti obou písmen /obr. 01 a 02/. Správný logotyp značky CE je uveden v CPD směrnici a proporce a vzdálenosti písmen musí být zachovány. Směrnice také uvádí, že členské státy musí přijmout opatření zakazující používat značení podobná CE, která by uváděla v omyl. Během řešení kauzy v evropském parlamentu vyšla najevo další skutečnost znesnadňující pozici evropské značky CE a to fakt, že značka samotná není registrována a tudíž nijak chráněna. I proto se bude pozice a význam značky CE řešit v revizi směrnice CPD (viz dále).

Je třeba připomenout, že značka CE na výrobku použitým ve stavbě neznamená automatické splnění základních požadavků CPD na tuto stavbu. Až projekt stavby a návrh jejího provedení určí požadavky na stavbu a od nich se odvíjející požadavky na výrobky. Je možné, že některé z těchto požadavků nebyly součástí podmínek pro

vydání označení CE. Může se jednat i o požadavky některých národních předpisů. Na trhu jsou tedy legálně šířené výrobky se značkou CE, které u konkrétních technických charakteristik mají uvedenu místo parametru jen zkratku NPD (No Performance Determined – vlastnost není stanovena). Značení CE tedy nezaručuje vhodnost použití v jakýchkoli podmínkách, dává spíše informaci o tom, že výrobky jsou deklarovány vlastnosti související se základními požadavky na stavbu.

PROKAZOVÁNÍ SHODY

Z dosud řečeného vyplývá, že uvedení stavebního výrobku na trh je stále relativně komplikované, zvláště, jestliže je úmyslem výrobce doprovázet výrobek kvalitními podklady pro použití v konkrétních aplikacích a plnění zákonných požadavků na výrobky ve více státech. Oporou uživatelů (výrobců) mají být ve specifikaci výrobku zmiňované harmonizované normy, které ale dosud občas obsahují nejednoznačná ustanovení. Snahou výrobce je nepochybně minimalizovat nutné prostředky (nejen finanční) a přitom obstát při kontrole orgánem dozoru, zkušebna zase ručí za provedenou práci a vydané dokumenty. Proto jejich zájmy jsou často nestojné a nejednotnost ustanovení technických specifikací komplikuje jejich vztah.

Pro příklad je možné uvést konkrétní požadavek na potřebu prověření parametrů při certifikaci řízení výroby u výrobce hydroizolačních asfaltových pásů notifikovanou osobou*: „Parametry všech charakteristik uvedených v tabulce ZA.1, především vodotěsnost“. Tento požadavek je matoucí. Nemí zřejmě zda mají být prověřeny všechny relevantní parametry z tabulky ZA.1 nebo jen vodotěsnost nebo jen některé parametry a vodotěsnost. Rozdíly v rozsahu zkoušení a s ním spojených nákladů tak mohou být obrovské. Systémů prokazování shody podle CPD je v současné době celkem šest. Systémy (postupy) jsou odstupňovány podle váhy výrobku, ve smyslu potřeby plnění deklarované funkce ve stavbě. Pro jeden výrobek tak může být použito,

vzhledem k jeho zamýšlenému umístění ve stavbě a potřebě deklarace parametrů potřebných pro toto použití, více rozdílných postupů. Rozdíly mohou být např. v potřebě zapojení technické zkušebny, v rozsahu prověřovaných parametrů, v následné potřebě nezávislé kontroly výroby atd. s přímým dopadem na potřebné finanční náklady, vytíženost pracovníků nebo uzpůsobení výrobního procesu.

* Notifikovaná osoba je právnická osoba, která byla členským státem EU oznámena orgánům Evropského společenství a všem členským státům EU jako osoba pověřená členským státem EU k činnosti při posuzování shody výrobků s technickými požadavky.

STAV REVIZE CPD

V roce 2005 zahájila Evropská komise aktivity pro zjednodušení a zmenšení zátěže právních předpisů EU, tak aby bylo jejich používání jednodušší a také účinnější, zejména pro malé a střední podniky. To se dotklo i směrnice CPD. V první polovině roku 2006 proběhlo její veřejné připomínkování, ve kterém se mohl prostřednictvím internetu vyjádřit jakýkoliv subjekt či jednotlivec a poskytnout své osobní zkušenosti a návrhy. Ohlas byl hodnotný, protože vzešel z široké škály uživatelů. K nejzávažnějším společným zjištěním patří:

- potřeba úplné harmonizace (vzájemné uznávání je nedostatečné),
- celkové ujasnění směrnice,
- zjednodušení směrnice (systémy prokazování shody),
- postup při nesériové výrobě (týká se malých a středních podniků).

Následně byla v dubnu 2007 vydána na objednávku Evropské komise „Studie vlivu Směrnice Rady 89/106/EHS na vnitřní trh a konkurenceschopnost“. Studie měla za úkol přinést přehled o existujících národních systémech prokazování shody, užívání národních značek shody, používání EN a ETA v praxi a o celkovém dopadu CPD směrnice na její uživatele.

Na základě provedených analýz a studií byla vypracována koncepce revize CPD „Strategie revize Směrnice Rady 89/106/EHS“. Před započítím prací byly zvažovány i dopady zachování současného stavu nebo dokonce úplného zrušení směrnice bez náhrady. Nakonec se varianta revize CPD jevila jako nejvhodnější. Byl vytvořen koncept revize, který má zachovat systém národních požadavků a předpisů pro zabudování výrobků a ty oddělit od společného evropského přístupu ke stanovení vlastností výrobků a jejich uvedení na trh.

V současné době existuje návrh znění revidované směrnice a postupuje se dále podle původního záměru mít v roce 2009 konečné znění, které by v roce 2010 začalo platit.

STĚŽEJNÍ BODY REVIZE

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU (CPR)

Nový dokument nahrazující CPD směrnicí bude zveřejněn formou nařízení Evropského parlamentu (Construction Products Regulation - CPR). Zásadní legislativní rozdíl oproti směrnici CPD je v tom, že nařízení CPR má přímou působnost ve všech státech EU a platnost a účinnost je pro všechny státy společná.

CÍL CPR

Cílem CPR nebude určovat bezpečnost výrobků nebo jejich určené použití, ale jen jasné a spolehlivé definování charakteristik výrobků. K tomu má dopomoci společný technický jazyk, který bude zakotven v technických specifikacích výrobků, který budou užívat výrobci při uvádění výrobků na trh, zkušebny při prověřování výrobků, orgány dozoru při jejich kontrole a projektanti při jejich navrhování.

DEFINICE POJMŮ

Nařízení bude obsahovat jasnou definici svého předmětu tedy to, čemu má nařízení sloužit a dále definice některých pojmů z oblasti trhu se stavebními výrobky jako např. *stavba, uvedení*

na trh, výrobce, typ výrobku, základní požadavky pro vysvětlení a srozumitelné chápání textu nařízení.

ZJEDNODUŠENÍ

Dalšími cíli revize je zjednodušení používání CPR a snazší dosažení označení CE pro výrobce, zejména pak ty menší. Zjednodušen by měl být především postup uvedení na trh v případě individuální a nesériové výroby nebo výroby s malým dopadem výrobků na bezpečnost. To má směřovat ke změně v provozních a správních nákladech podniků a působit tak na soutěž na jednotném trhu, konkurenceschopnost, inovaci a výzkum.

Mělo by být zavedeno lépe aplikovatelné sdílení výsledků zkoušek charakteristik výrobků pomocí specifické technické dokumentace (Specific Technical Documentation – STD) výrobcem. STD bude novým typem dokumentu, který má odstranit opakované zkoušení počátečních vlastností výrobků pro pozdější fáze výroby nebo sestavy výrobků, samozřejmě za nutného předpokladu, že nedojde k změně vlastností výrobku. Autoři technických specifikací jsou zároveň vyzýváni, aby tam, kde je to možné, začali používat metody hodnocení, které nevyžadují provádění praktických zkoušek, nebo aby používali metody, které jsou rychlejší a jednodušší a usnadnili a zlevnili tak celý proces uvedení výrobku na trh. Na řadu tak mohou přijít výpočtové metody nebo již osvědčené a praxí používané a zavedené charakteristiky výrobků.

UJASNĚNÍ VÝZNAMU ZNAČKY CE

Návrh nařízení obsahuje informace pro používání označení CE, které by mělo doprovázet jen ty výrobky, pro které výrobce sestavil prohlášení o vlastnostech - dříve prohlášení o shodě. Označení CE podle CPR pak bude znamenat, že vlastnosti stavebního výrobku jsou v souladu s vlastnostmi uváděnými v prohlášení. Označení CE by mělo být doprovázeno jedinečným identifikačním kódem výrobku a zároveň číslem prohlášení

SLUŽBY ATELIERU DEK V OBLASTI UVÁDĚNÍ VÝROBKŮ NA TRH

Společnost DEK a.s. působí jako Centrum technické normalizace, které se účastní evropské a národní normalizace, je aktivní v technických normalizačních komisích a provádí technické akceptace výrobků, přičemž prověřuje, zda jsou v našem prostředí použitelné. Tento komplexní pohled zaručuje potřebnou kvalitu řešení Atelieru DEK při projektování staveb a jejich částí, při posuzování požární bezpečnosti, akustiky nebo osvětlení staveb i při uvádění výrobků na trh. Vybavení nejnovějšími informacemi a zkušenost s efektivním uváděním vlastních výrobků na trh předurčuje společnost DEK a.s. k poskytování poradenství a služeb spojených s uváděním stavebních výrobků na trh libovolným evropským subjektům. Podrobnosti jsou uvedeny na www.atelier-dek.cz.

o vlastnostech pro provázání obou textů.

ROZŠÍŘENÍ ZÁKLADNÍCH POŽADAVKŮ NA STAVBU

CPD směrnice zavádí jako jeden ze základních požadavků na stavbu její tepelnou izolaci a v souvislosti s tím i požadavek na úsporu energie při jejím používání. CPR na tento požadavek navazuje přidáním dalšího základního požadavku na stavbu: 7. *Udržitelné využívání přírodních zdrojů*.

O charakteristiky z oblasti udržitelného využívání přírodních zdrojů budou doplněny i specifikace výrobků. Stavby by podle tohoto požadavku měly být navrženy, provedeny a bourány takovým způsobem, aby bylo zajištěno udržitelné použití přírodních zdrojů. Toho má být dosaženo recyklovatelností stavby, použitých materiálů a částí po bourání, trvanlivostí stavby a použitím surovin a druhotných materiálů šetrných k životnímu prostředí při stavbě.

KONTAKTNÍ MÍSTA PRO VÝROBKŮ

Podle návrhu CPR by měl každý členský stát zajistit kontaktní místo pro poskytování informací o technických a právních předpisech, o sestavování nebo instalaci výrobků, o správném používání výrobků a o zajištění vhodného návrhu jejich zabudování ve specifických podmínkách členských států.

EVROPSKÝ DOKUMENT PRO POSUZOVÁNÍ

Novým typem harmonizované technické specifikace pro vydání ETA bude Evropský dokument pro posuzování (European Assessment Document – EAD). Přičemž výklad zkratky ETA – evropské technické schválení (European Technical Approval) by měl nahradit pojem „evropské technické posouzení (European Technical Assessment)“. Dokument EAD by měla zpracovat v případě potřeby výrobce nebo dovozce organizace EOTA. To znamená, že EAD bude existovat na stejné úrovni vedle stávajících ETAG a CUAP, a ty budou postupně přeměňovány na EAD.

SYSTÉMY PROKAZOVÁNÍ SHODY

Nařízením CPR má být zredukován počet systémů prokazování shody ze současných šesti na pět vypuštěním systému 2. Dále má být zjednodušen systém 1+, který je v současné době nejsložitější, odstraněním zkoušek výrobku odebraného u výrobce, na trhu nebo na staveništi notifikovanou osobou před uvedením výrobku na trh.

Ke zjednodušení nejspíše dojde také při splnění požadavku na zkoušení notifikovanou osobou, které by mohlo být provedeno za jejího dohledu přímo v místě výroby. Výrobci běžné zkušební zařízení často mají, sami provádějí průběžnou kontrolu výrobků, a proto mohou odpadnout některé náklady spojené s přepravou výrobků do technických zkušeben.

ZÁVĚR

Lze očekávat, že revize směrnice CPD ulehčí výrobcům a distributorům proces zavedení výrobků na trh ES. Je naděje na odstranění mnoha dosavadních nejasností.

<Zdeněk Plecháč>

Zdroje informací:

- Evropská komise, Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizované podmínky pro uvádění stavebních výrobků, 26. května 2008, Brusel (Belgie)
- Study to evaluate the internal market and competitiveness effects of Council Directive 89/106/EEC – Final report, 6 April Bodegraven (Netherlands)
- Risk & Policy Analyscs Limited, The policy options for revision of Council Directive 89/106/EEC – Final report, May 2007, London
- www.ceskestavebnictvi.cz